

Implementarea softului educațional în lecția de limba română

Atelierul literar

prof. dr. Gabriela CIUBOTARU
Colegiul Național *Vasile Alecsandri*
Galați

Ultimul deceniu a impus puternice mutații, de substanță, în economia educațională, atât în formă cât și în conținut. Interdisciplinaritatea pare a fi devenit cuvântul ce marchează congruența științelor, deoarece, comparând existența umană cu un roman, am putea afirma că aceasta este prin excelență eclectică, de aici nevoia inerentă de conexare, complementare și redimensionare matricială a unor aspecte ale procesului instructiv-educativ ce vizează prioritar eliminarea discrepanțelor dintre teoria aridă, de multe ori lipsită de aplicabilitate, și practică. Deși sistemul vizează „scuturarea” programelor școlare de balastul teoretic, totuși acesta rămâne tributari unor mentalități anterioare, depășind adesea nivelul de clasă prin aplicarea principiului cantității în detrimentul calității care ar conduce la o dezvoltare dinamică, rațională și eficientă.

În acest sens, recurgerea la mijloace complementare de realizare a orei de limba română, ne-a determinat să ne aplecăm asupra softului educațional, care este un mijloc adiacent de racordare a orei de limba română la noile tehnologii și de implementare dinamică a metodelor activ-participative. Nu negăm faptul că acest tip de lecție presupune existența unei dotări cu calculatoare, adică cu o sală specială de desfășurare. Punctul tare al acestei organizari va fi existența a minimum 20 de calculatoare funcționale și legate între ele. Softul educațional presupune formarea pe etape a acțiunii mintale a conceptelor, având ca obiective expunerea, modelarea și stimularea elevilor, nu doar prin conversație și problematizare, ci și prin vizualizare a informației, procesare a acesteia prin corelarea organelor de percepție cu gândirea și imaginația. Un rol important în urma aplicării acestei metode îl are măsurarea performanțelor elevilor.

Astfel, în cabinetul de informatică sau în cel AEL se poate desfășura o lecție novatoare, care să vizeze atât intelectul, cât și afectul, ambele stimulate vizual, auditiv sau prin motricitatea imaginilor.

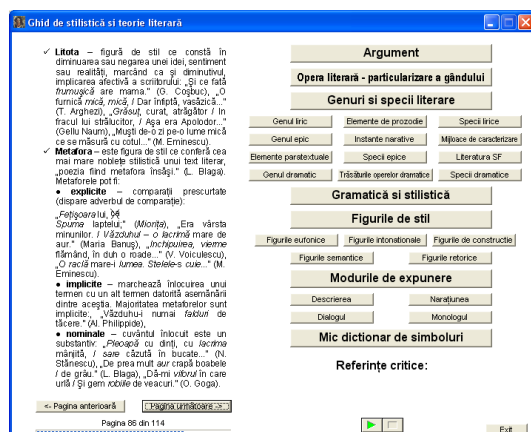
Practica școlară ne-a revelat aspectele deficitare ale sistemului în ceea ce privește ora de limba română: lectura insuficientă, transformarea lecției de literatură într-una cu caracter informativ și nu formativ, implicarea defectuoasă a omului de la catedră, selecția, în cadrul manualelor, a unor texte literare neatractive și mai ales absența în cadrul lecțiilor a factorilor motivaționali, de provocare, ce ar conduce la stimularea creativității. Nu ne propunem o dinamizare a orei de limba română cu caracter clasic, care își are locul și importanța sa, ci propunem alternative de operare și raportare care să incite spiritual, determinând, inerent, evoluția pe o cale facilă ce conferă tânărului discipol doar impresia de joc, și nu de travaliu intelectual.

În societatea actuală, computerul are tendințe expansive și de omniprezență în viața multor copii și tineri, provocând o diminuare a rezervelor de timp alocate lecturii și studiului, de aceea o metodă care ar genera interes atât în cadrul organizat al școlii, cât și în viața privată, este softul educațional prin care cărțile să dobândească un suport electronic, ușor de accesat și de lecturat.

Forma de organizare propice desfășurării unei lecții de limba română prin apelul la softul educațional și la cabinetul de informatică este atelierul literar care presupune lucrul pe grupe de 15-20 elevi din economie de spațiu și dotare informațională, lucrul cu grupe conducând la o intimitate de comunicare între factorii formatori și subiecții supuși formării. Un aspect relevant este faptul că un astfel de atelier în care obiectivul principal este sporirea creativității la elevi și descoperirea avansată a unor aspecte hermeneutice ale operelor literare, are la bază noțiuni dobândite de elevi mai ales în cadrul lecțiilor clasice de limba română. Pentru a deveni conștienți de propriile reacții și atitudini, elevii sunt

filmați, iar după două-trei săptămâni vizionează caseta comentând și completând ideile emise anterior. Apelul la această metodă permite atât elevului cât și profesorului să conștientizeze devenirea umană și faptul că, în funcție de starea psihică, elevul poate da un randament diferit.

Ne-am propus aplicarea și explicarea dinamică a elementelor teoretice de stilistică și teorie literară într-un atelier în care să se aprofundeze noțiunea de metaforă, la nivelul clasei a VIII-a. Fiecare elev va primi un CD cu cartea de teorie și cu cea de exerciții pe suport electronic și, prin accesarea calculatorului, va putea parcurge aspectele teoretice. Recapitularea noțiunilor dobândite anterior va facilita înțelegerea și interpretarea unor texte

proapse de profesor, pornindu-se de la afirmația lui Blaga: „Poezia este metafora însăși”. Pentru exemplificare anexăm textele propuse: „De va veni la tine vântul/ Purtând povestea mea amară,/ Jelitul lui să nu te-nfrângă,/ Mustrea lui să nu te doară.// Nu-i vina ta... Așa e scrisă/ Nemilostiva lege-a firii;/ Sărutul otrăvit al brumii/ Omoară toamna trandafirii...// Și cine s-ar opri să plângă/ O frunză veștedă-n cărare,/ Când codrii freamătă alături/ Și râd în răsărit de soare?...” (Octavian Goga , *Cântec*) și *Motto: Te quiero Poate că spre tine-ndreptasem acest gând/ devenit cuvânt/ Poate că spre tine-ndreptasem acest cuvânt/ devenit sânge/ Poate că spre tine-ndreptasem acest sânge/ devenit făptură/ Poate că spre tine-ndreptasem/ această iubire și ură/ Poate că spre tine-ndreptasem/ această neființă / pe care tu ai primit-o / și tăcând zâmbind și privind/ ai învățat-o să tacă/ (deci să strige)/ să zâmbească/ (deci să plângă)/să privească/ (deci să uite)/ poate că tu ești viața ei/ (de vreme ce-i ești moartea uitării).*” (Miron Radu Paraschivescu, *Poem alb*). Elevilor li se cere să identifice metaforele prezente în texte și să le clasifice în funcție de criteriile explicate și scrise de profesor pe tablă: „povestea” – metaforă implicită, nominală; „lege a firii” – metaforă implicită nominală; „sărutul”, asemenea, ca și „brumii”, „toamna”, „o frunză” și metafora implicită verbală: „omoară”. Profesorul cere elevilor să identifice tema textului și, în raport cu aceasta, să încerce a decoda metaforele pe care le-au identificat. Astfel, aceștia conștientizează diferența dintre valențele denotative și conotative ale cuvintelor enumerate și clasificate. În economia textuală, aceste metafore pornesc de la planul expresiei, dar își schimbă referentul, vorbind de fapt despre existența umană în raport cu timpul și trecerea sa inexorabilă. „Toamna” este apanajul senectuții, a permanentei deveniri umane, iar legea firii este destinul implacabil și asumat. Din cel de-al doilea text, elevii au identificat următoarele metafore: „sânge”, „făptură”, „iubire”, „ură”, „neființă”, „moartea uitării” – metafore implicite nominale și „îndreptasem”, „tăcând”, „zâmbind”, „privind”, „ai învățat”, „să plângă”, „să strige”, „să uite” – metafore implicite verbale. Pornind tot de la temă, care este creația artistică transpusă prin cuvânt, elevii încearcă să decodeze metaforele, evidențiind modul în care liricul reprezintă comunicarea absolută și necondiționată a ființei sensibile a eului, care pendulează între agonie și extaz, care comunică, fără să numească, cele mai profunde sentimente umane.

Apelând la computer, la cunoașterea anterioară și la dialogul interactiv profesor – elev, elev – profesor, elev – elev, se parcurg etapele de receptare și decodare

a textelor la prima vedere, iar în vederea asigurării feed-back-ului, profesorul prezintă elevilor o serie de obiecte deosebite: un struț - pix, un ghiveci cu crizanteme, o păpușă din nucă de cocos, o portocală, o mască, un dovleac vesel, o candelă sub formă de lună, o bucată de sare cristale, o sculptură a Madonei cu Iisus, o stea de mare și o fetiță-primăvară, care vor deveni puncte de plecare în vederea generării de metafore. Fiecare elev își alege un obiect și, pornind de la concret, i se cere să reliefeze metaforic aspecte abstracte inedite.

Profesorul notează pe tablă toate metaforele gândite și simțite de elevi („pată de roz” – pentru struț; „lumină de toamnă”, pentru ghiveci; „bucuria metamorfozele naturii, pentru păpușa din nucă de cocos; „bulină de soare”, „savoare”, pentru portocală; „fețe de lume”, „chipul din umbră”, pentru mască; „sufletul nopții”, pentru candelă; „sufletul pământului”, pentru sare; „iubire sacră”, pentru sculptură; „astrul adâncurilor”, pentru steaua de mare; și „bucuria florilor”, pentru fetița-primăvară, și le cere ulterior să alcătuiască un eseu liber în care să folosească toate aceste metafore. O mai bună fixare a noțiunilor va viza rezolvarea a două exerciții stilistice, din culegere, în care li se cere elevilor să identifice, să clasifice și să interpreteze metaforele din alte texte literare la prima vedere.

Încercarea noastră, fără a avea pretenția exhaustivității, are ca scop prezentarea mijloacelor și instrumentelor de analiză stilistică și structurală a diferitelor texte, într-o manieră care să atragă elevul care este din ce în ce mai fascinat de computer și aplicațiile realizate pe acesta. Crearea acestui soft ce are la bază un ghid de stilistică și teorie literară și o culegere de exerciții stilistice, facilitând lucrul cu elevii în cadrul orelor de stilistică și propunând o metodă atractivă de lucru în particular. Incursiunea în lumea stilisticii prin intermediul calculatorului ar determina o receptare adecvată a sensului unui mesaj transmis prin intermediul operei literare, recunoașterea și analiza componentelor de ordin structural specifice textelor lirice, epice sau dramatice, precum și aplicarea conceptelor operaționale în analiza și discutarea textelor ce se subscriu genurilor literare, având ca finalitate dezvoltarea unor competențe hermeneutice. Utilizarea softului prezintă o serie de avantaje, elevul vizualizând textul și având o disponibilitate de parcurgere a unei plaje ample de texte. Organizarea conținuturilor în această manieră permite și o permanentă recapitulare, în vederea integrării dinamice a informațiilor ce conduc încet-încet la o receptare superioară a operelor literare.

Mai nou, atragem atenția asupra realizării unui soft de învățare, integrare și implementare a noilor modificări propuse de noul DOOM. Acest soft are ca scop parcurgerea prin itemi cu alegere multiplă în care sunt prezente toate cele 3500 de modificări, permițând aplicarea sa atât în cadrul organizat al clasei, cât și în temele pentru acasă, deoarece softul are trei părți: una de rezolvare, de evaluare și de prezentare a răspunsurilor corecte, în cazul în care elevul ar da un răspuns greșit, alta de salvare a itemilor parcurși și, ultima parte, de generare a unui test prin amestecarea itemilor din toate cele șase capitole ale cărții.

Elevul se poate astfel autoevalua. Aplicabilitatea și succesul softului au fost demonstrate de solicitările majore pe care autoarele le-au avut. Recomandăm utilizarea softului educațional ca alternativă complementară, măcar într-o proporție de 10% din totalul orelor de limba română.

BIBLIOGRAFIE

- Cristina Chiprian, Livia Ciupercă, *Alternative didactice*, Editura Spiru Haret, Iași, 2002.
- Otilia Păcurari, Anca Târcă, Ligia Sarivan, *Strategii didactice novatoare*, București, 2003.
- Ana și Mircea Petean, *Ocolul lumii în 50 de jocuri creative*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996.
- Adrian Miroiu, *Învățământul românesc azi*, Editura Polirom, Iași, 1998.
- Erich E. Geissler, *Mijloace de educație*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977.
- Alexandru Roșca, *Creativitatea*, Editura Enciclopedică Română, București, 1981.
- Maricica Stanciu, *Activizarea și diferențierea instruirii*, CCD, Galați, 2002.
- Ioan Neacșu, *Metode și tehnici de învățare eficientă*, Editura Militară, 1990.
- Ioan Cerghit, *Metode de învățământ*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976.
- Ion Holban, *Testele de cunoștințe*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.
- Ciubotaru, Gabriela, *Ghid de stilistică și teorie literară*, Exerciții stilistice, Editura Europlus, Galați, 2004.
- Alina Pamfil, *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Editura Paralela 45, București, 2003.
- Constantin Parfene, *Metodica studierii limbii și literaturii române în școală*, Editura Polirom, Iași, 1999.
- Tiberiu Rudică, *Psihologie și literatură*, Editura Plumb, Bacău, 1995.
- Luminița Crihană, Gabriela Ciubotaru, Jane-Mary Scarlat, Aura Nicoară, *DOOM 2 – între teorie și practică – Ghid de învățare rapidă*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2005.
- Mariana Pintilie, *Metode moderne de învățare-evaluare*, Ed. Eurodidact, Cluj-Napoca.